

Ujhelyi Mária – Kun András István – Czeglédi Pál*

Kari beszámolók, tudományos rendezvények

A következőkben három a karon, illetve a kar által a 2007/08-as tanév második félévében megrendezett eseményt mutatunk be. Az első a Menedzsment és Marketing Tanszék által megrendezett Tanszéki Esték keretében fellépő amerikai vendégoktatóról és az általa tartott előadásról számol be, melynek írója Dr. Ujhelyi Mária. A második rész Kun András István által készített beszámoló a Baross Gábor 2006 Program keretében megvalósuló projekt záró workshopjáról, amelyet a kar a Debreceni Egyetem Európa Tanulmányok Központjával közösen nyert el. A harmadik pedig a Közgazdaságtan Tanszék által megrendezett szemináriumsorozat legutóbbi állomását mutatja be Dr. Czeglédi Pál írásán keresztül.

A 2007/2008-as tanév II. félévében Karunk vendége *John Keiser* PhD, a College at Brockport State University of New York Üzleti tanszékének egyetemi docense.

A DE-TEK két egysége, az Angol-Amerikai Intézet és a Közgazdaság-tudományi Kar 2007 tavaszán írt alá együttműködési megállapodást a SUNY Ontario tóhoz közeli egységével, és már abban az évben el is indult az „International Faculty Fellow Program” melynek keretében az őszi félévben egyetemünkéről látogatott oktató az USA-ba, a tavaszi félévben pedig Brockportból érkezett hozzánk vendégoktató. A megállapodás második évében a Közgazdaságtudományi Kar küldött és fogadott vendégoktatót.

John Keiser ez év januárjában érkezett meg hozzánk, és június közepéig lesz Karunkon. BSc-diplomáját a Pennsylvania Egyetemen, PhD-fokozatát pedig az Illinois Egyetemen szerezte Szervezeti Magatartásból. Számos publikációja jelent meg az emberierőforrás-menedzsment, etika, nonprofit menedzsment, karrier és szervezeti magatartás témakörökben. Hét éve dolgozik Brockportban, ahol az *Organizational Behavior*, a *Business Government and Society (Ethics)*, a *Management Topics Seminar*, a *Human Resource Management*, az *Advancement Human Resources Topics* és az *Academic Planning Seminar* elnevezésű kurzusok oktatásában vesz részt. Debrecenben a közgazdászhallgatók három csoportjának, összesen mintegy 90 diáknak tart *Management training* címmel szemináriumokat.

* Dr. Ujhelyi Mária a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Karának docense,
e-mail címe: maria.ujhelyi@econ.unideb.hu.

Kun András István a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Karának tudományos segédmunkatársa,
e-mail címe: andras.kun@econ.unideb.hu.

Dr. Czeglédi Pál a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Karának adjunktusa,
e-mail címe: pal.czeglédi@econ.unideb.hu.

Az együttműködési program célja elsődlegesen oktatócsere, mellyel arra kapnak lehetőséget a résztvevők, hogy megismerkedjenek egy sok tekintetben eltérő kultúra oktatási módszereivel, gyakorlatával, betekintsenek a társintézmény akadémiai életébe, menedzsment módszereibe, oktatásszervezési gyakorlatába. E mellett nagy lehetőségeket jelent hallgatóink számára is a program, hiszen nyelvi készségeik fejlesztése, gyakorlása mellett a menedzsment tudományok legújabb módszereivel, és teljesen más oktatási stílussal ismerkedhetnek meg.

John Keiser a nappali hallgatók oktatása mellett bekapcsolódik a Kar és Tanszék mindennapi tevékenységeibe, részt vesz a Kar által szervezett különböző rendezvényeken, valamint az *American Corner* programjainak is rendszeres látogatója, aktív résztvevője. Vendégoktatónk 2008. április 1-jén a *Tanszéki Esték a Menedzsment és Marketing Tanszéken* című rendezvénysorozat keretében *Business Ethics and Ethics Education in American Business Schools* címmel tartott előadást az érdeklődő közönségnek. Előadásában áttekintést adott arról, hogy milyen mélységben foglalkoznak az amerikai üzleti programok az etika oktatásával, és milyen célból tanítják általában ezt a tárgyat az üzleti programok hallgatóinak.

Nem kötelező az üzleti etika oktatása az amerikai üzleti iskolákban, ennek ellenére sok programnak része. Ennek egyik oka az amerikai történelemben keresendő. Gyakran előfordult, hogy opportunisták üzletemberek etikátlanul, sőt időnként jogellenesen viselkedtek saját vagy szervezetük érdekeit szem előtt tartva. Ezért sok üzleti iskola fontosnak tartja, hogy megtanítsa hallgatóinak az etikus magatartást. Másik oka lehet, hogy bár nem kötelező tárgy az etika, de sok program szeretné akkreditáltatni magát, ezért olyan szervezetek, mint például az *Association for the Advancement of Colleges and Schools of Business* megköveteli az etikai komponenst a tantervben.

Nincs egyetértés abban, hogy mi számít etikus üzleti magatartásnak. A *Market Capitalists* hívei számára a profitmaximalizálás az egyetlen etikus magatartás, mivel a szervezet célja termékek és szolgáltatások eladása nyereséggel. Bármilyen más hozzáállás gyengíti a vállalat képességeit, hogy teljesítse küldetését.

Ezzel szemben a *Managerial Capitalists* követői úgy gondolják, hogy az üzleti vállalkozásoknak sokkal komolyabb szerepet kell betölteni a társadalomban, ezért a menedzsereknek figyelnie kell mások igényeire is. Az üzleti vállalkozásoknak általában nincs etikai kódexe, szemben például a jogi vagy egészségügyi szervezetekkel, ezért sokan úgy gondolják, hogy az üzletemberek magatartása az etikusság szempontjából megkérdőjelezhető. Ilyen környezetben nagyon fontos, hogy az üzleti programok megtanítsák hallgatóiknak az etikus üzleti gyakorlat fontosságát, jelentőségét.

John Keiser jelenlétével, oktatói tevékenységével, tapasztalatainak átadásával gazdagítja a Közgazdaságtudományi Kar oktatóinak és hallgatóinak ismereteit, segít megérteni és hasznosítani a kulturális különbségekből adódó eltérő szemléletmódot. Használjuk ki ezt a lehetőséget!

A Debreceni Egyetem Európai Tanulmányok Központja (DE ETK) és a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kara (DE KTK) közösen végzett projektjének¹ (a projekt gazdája a DE ETK, a projekt vezetője Dr. Mazsu János) záró „workshopját” rendeztük meg a Közgazdaságtudományi Karon 2008. február 29-én délelőtt. A műhelybeszélgetés alkalmával hét rövid vitaindító előadásra került sor. Az első öt a projekt eredményeit ismertette, az utolsó kettőt pedig vendégelőadók tartottak olyan témákról, melyek a projekt kutatási területéhez közeli kérdéseket boncolgattak, így elősegítették a projekt eredményeinek több szempontú megközelítését.

Az Észak-Alföldi régió innováció-orientált oktatásfejlesztési programjának elkészítése és a megalapozó kutatások elvégzése elnevezésű projekt célkitűzése az volt, hogy tudományosan megalapozott kutatómunka eredményeként elkészítsük az Észak-Alföldi régió innováció-orientált oktatás-fejlesztési programjához szükséges helyzetelemzést és rés-(GAP) analízist, majd erre alapozva kidolgozni a régió innovációs oktatási stratégiáját és akcióprogramját.

A workshopon elsősorban a kutatási eredményeket ismertették. Miután Dr. Mazsu János bemutatta a workshop résztvevőinek a projekt céljait és a műhelymunka menetét, két előadó felváltva, rövid előadásban számolt be az elvégzett empirikus vizsgálatok tanulságairól: A régió nagyvállalatainak interjúk megkérdezésének eredményei (Kun András István), A régió kis- és közepes vállalkozásainak kérdőíves megkérdezésének egyes eredményei (Kotsis Ágnes), Munkaerő-piaci közvetítők és munkaügyi központok megkérdezésével készült vizsgálatok eredményei (Kun András István) és A régió közép- és szakiskolái körében készült vizsgálat eredményeinek bemutatása (Kotsis Ágnes). Az empirikus vizsgálatok bemutatását követően Kiss Marietta a Gazdaságfejlesztési célú oktatáspolitikák nemzetközi összehasonlítása című tanulmányt mutatta be, melynek egyik fő szempontja a projekthez hasonló célú oktatási stratégiák kialakításának a nemzetközi gyakorlat oldaláról történő elemzése volt. Az előadások közben és után a résztvevők aktívan bekapcsolódhattak a kérdéskörök elemzésébe, és köszönhetően a külső résztvevőknek, valamint a jelenlévő egyetemi kutatóknak, doktoranduszoknak, hallgatóknak, élénk vita, beszélgetés bontakozott ki.

Ezután következtek a meghívott előadók. Madarasi Veronika előadása A munkaerő-piac keresletoldali elemzése a régióban: a „Modellértékű kutatás a Debreceni Egyetemen” című projekt néhány eredménye elnevezésű előadásában a szintén a Közgazdaságtudományi Kar részvételével folyó, de más szempontú munkaerő-piaci kutatás felidős eredményeiről számolt be. A résztvevők ezután összevetették a két kutatási projekt eredményeit. A műhelybeszélgetés utolsó vitaindító előadásában Dr. Földvári Péter Mennyi emberi tőke van Kelet-Közép-Európában? Módszerek és eredmények című, igen érdekes, elméleti vonalat is tartalmazó prezentációja a hasonló problémák egy más elemzési aspektusát mutatta be, és kritikai összefoglalást nyújtott az emberitőke-számítások alapjairól, majd néhány saját kutatási eredményt is bemutatott, mely további eszmecserére sarkallta a jelenlévőket.

A workshop mellett, hogy segített a projekt eredményeinek terjesztésében és lehetőséget adott fiatal kutatóknak a megjelenésre, egyben érdekes színpoltot is jelentett a kar tu-

¹ „Az Észak-Alföldi régió innováció-orientált oktatásfejlesztési programjának elkészítése és a megalapozó kutatások elvégzése” című projekt és az annak részét képező műhelybeszélgetés (workshop) a Baross Gábor 2006 Program keretein

dományos életében. Nem elhanyagolható eredménye továbbá, hogy résztvevők közt segített megteremteni a későbbi szakmai és tudományos együttműködés lehetőségét. Az elhangzott előadások és a kapcsoló anyagok, dokumentumok megtalálhatók a workshop honlapján: <http://baross2006.kutatas.eu/>.

* * *

A Közgazdaságtan Tanszék szemináriumsorozatának újabb állomásaként március 5-én Kapás Judit egyetemi docens és Czeglédi Pál egyetemi adjunktus tartott előadást *Economic Freedom and Development* (Gazdasági szabadság és fejlődés) címmel. A szemináriumsorozat célja az, hogy a tanszék oktatóinak, PhD-hallgatóinak kutatásai a konferenciákon megszo- kottnál kevésbé formális környezetben is megmértessenek, és a vitában elhangzott ész- revételeikkel a kollegák reflektálhassanak egymás kutatási eredményeire. A tanszéki sze- mináriumok tehát a tanszéki élet fontos részét képezik, mert hozzájárulnak ahhoz, hogy a tanszék és a kar oktatói valódi kutatói közösséget alkossanak.

A mostani előadás egy 3 éves, az OTKA támogatásával folyó kutatás néhány ered- ményét mutatta be. A kutatás részben elméleti, részben empirikus, és mint a címéből is sejthető, a gazdasági szabadság és a gazdasági növekedés összefüggéseit boncolgatta. Az előadók kiindulópontja az volt, hogy az utóbbi időben elszaporodó, a gazdasági szabad- ságra vonatkozó empirikus eredmények elméleti háttére meglehetősen ellentmondásos. Pontosabban, azt állították, hogy éppen a koherens elméleti háttér hiánya teszi ellentmon- dásossá és nehezen értelmezhetővé az eredményeket. A kutatásuk célja ezért az volt, hogy egy koherens gazdasági szabadságkonceptióra támaszkodva jussanak új, immár elméletileg is jól megalapozható eredményekre.

Az előadók által alkalmazott elméleti keret a modern osztrák közgazdaságtan, illetve az abba illeszkedő hayeki szabadságkonceptió. A választást az elemzés célja indokolta: mi- vel a kutatás a gazdasági növekedés és a gazdasági szabadság összefüggéseit kívánja feltárni, olyan egységes elméleti keretre volt szükség, amelyben a gazdasági szabadság és a gazdasági növekedés elmélete is elhelyezhető. A modern osztrák iskolán belül létező piaci folyamatok elmélete nyújtotta keret éppen ilyen. Egyrészt azért, mert a vállalkozót a középpontba he- lyezve, helyet ad a növekedés alapvető okát jelentő vállalkozói felfedezésnek. Másrészt pedig mivel a vállalkozói magatartást nem korlátok közötti választásként modellezi, a szabadság is központi szerepet kap ebben. Továbbá – érveltek az előadók – a hayeki szabadságkon- cepció, amely a szabadságot a kormányzati cselekvés karaktereként jellemzi jól beleilleszt- hető ebbe a keretbe, mert az így értelmezett gazdasági szabadság a vállalkozó által mozga- tott piaci folyamat intézményi feltétele.

A hayeki koncepcióból kiindulva az előadók a kényszerítő kormányzati cselekvések két kategóriáját különböztették meg. Az első csoportba azokat a kormányzati cselekvéseket sorolták, amelyek kompatibilisek a gazdasági szabadsággal (például szerződések kikény- szerítése, tulajdonjog szilárdságának biztosítása), a másik csoportba pedig azokat, amelyek nem kompatibilisek vele (állami monopólium, transzferek és támogatások, korlátozások). Az osztályozás alapelve az, hogy az állam csak akkor alkalmazhatja a kényszer eszközt a gazdasági szereplőkkel szemben, ha az a mások által gyakorolt kényszer megakadályozásá- ra irányul. Így például, ha az állam piaci szereplőként lép fel, de azt a magán szereplőkkel versenyezve teszi, az nem feltétlenül csökkenti a gazdasági szabadságot. Igaz, a hatékonysá- gi szempontból negatív hatású lehet, de – hangsúlyozták az előadók – koncepciójuk egyik

előnye éppen az, hogy lehetővé teszi a hatékonyság és a szabadság szempontjának szétválasztását, megakadályozva azt, hogy a szabadság és a növekedés kapcsolatára vonatkozó állítások tautológiákká váljanak.

Az így kidolgozott koncepciót alkalmazva az előadók néhány empirikus eredményt is ismertettek. Alapvetően kétféle regressziós elemzést végeztek el. Az egyikben a már meglévő gazdasági szabadság index komponenseit használták, és strukturálták újra az elméleti szempontoknak megfelelően, majd az így kialakított indexet magyarázó változóként használták a keresztmetszeti regressziókban. Másodszor, az előbbitől eltérő forrásokból kiindulva egy új indexet is létrehoztak. Erre azért volt szükség, mert a már meglévő index csak tökéletlenül tükrözi az általuk kialakított elméleti kategóriákat. A fő eredmények alátámasztották kutatásuknak azt az alapvető hipotézisét, miszerint a gazdasági szabadság önálló tényezőnek tekinthető a gazdasági növekedés folyamatában. Az eredmények azt mutatják, hogy a gazdasági szabadságnak a tényezőfelhalmozáson túl is jelentős hatása van a hosszú távú jövedelemre, és ez a hatása exogén, azaz a jövedelem és a gazdasági szabadság együttmozgásában nem a jövedelem visszahatása tükröződik. Ezzel ellentétben, a szabadsággal nem kompatibilis kormányzati cselekvések esetén viszont azonosítható ez a visszafelé hatás.